

Ob novih odlokih okrožnega odbora

Jakšno je zadnjih letih posebno pa v letošnjem letu kaže, da je potreba v zakoniti obliki dolgoročno zavezanosti demokratične težnje ljudskih množic po samoupravi in po neposrednem sodelovanju v upravljanju države, da je potrebno zagotoviti uresničanje načel demokratičnosti predvsem lokalne uprave s konkretnimi predpisi. Na osnovi številnih analiz in ukrepov našega občinskega in političnega vodstva se je pri razvijanju demokratičnih pridobitev, razvijanju osvobodilne borbe in ljudske revolucije v množicah iz davev v dan bolj zavezanost et prav v vprašanih demokratičnih organov oblasti in uprave kakor tudi v pogledu demokratičnega sistema dela političnih in družbenih organizacij. To se je izkazalo v različnih oblikah v celotnem našem razvoju od začetka osvobodilne vojne pa do danasnega časa. Rina najstarejših oblik se iz časov, ko so bile prve porajali prvi narodnoosvobodilni odbori kot ljudski predstavniški organi, so zbori volivcev, razumitvi, ki so bili v vsej tej dobi delo ljudskih odborov z zbori volivcev, oziroma delo zborov volivcev samih zelo različno, tako po karakteru, kakor po načinu. Na je že bilo tako ali drugače, vedno pa je, da so zbori volivcev uveljavili kot najstarejša oblika neposrednega sodelovanja ljudi pri upravljanju oblasti prav zato, ker se v njih najbolj pristno uresničuje ljudsko-demokratična načela naših oblasti.

Vsekakor pa se je vprašanje demokratičnosti ljudske oblasti in uprave v zadnjih letih hitro razvijalo. V zadnjem letu zaradi večje potrebe po vprašanju in na osnovi izkušenj, ki jih je dala praksa sama, se kaže potreba po dodatnih navodih za čim širšo udeležbo volivcev pri poslih lokalne uprave. Sedanja odloka o svetih in komisijah volivcev daje svetom volivcev poleg posredovalne funkcije tudi pod določeno pogoji pravico sodelovanja v zadevah uprave. Ker pa je po značaju samem svet volivcev tudi isti demokratični ljudski organ, ki vira nadzorstvo nad poslovanjem organov in aparata lokalne uprave, dopolnjuje ta osnutek predlaga določila v tem, da sveta volivcev pri posameznih poverljivostih ne vodi poverjenik ampak eden od članov sveta, katere imenuje ljudski odbor, bodisi na predlog množičnih organizacij oziroma podjetij, bodisi po lastni pobudi. Skratka: dosedanja stopnja razvoja v izgradnji naše oblasti in tendenca k vedno večji demokratičnosti državnih uprave zahteva podrobnejšo opredelitev značaja funkcije in načina poslovanja svetov in komisij volivcev. Vedno pa je, da bodo razloži zavesti delovnih množic in pravične izkušnje same zahtevale dopolnitve in morebitne pomembnejše izpremembe.

Odlok o delu ljudskih odborov ureja vprašanje poslovanja predstavniških organov v okrajih in mestih. Po svoji vsebini nima v ožjem smislu neposredne zveze s prejšnjima odloki. Potreba pa je, da našim ljudskim odborom v izvrševanju oblastnih funkcij večjega poudarka kot doslej in jim s konkretnimi predpisi omogočimo oziroma zagotovimo tak način poslovanja, ki odgovarja pomembnosti nalog in odgovornosti, ki jo imajo. Praksa v povojnih letih marsikje ni zagotovila našim predstavniškim organom potrebne avtoritete, ki bi jo po svojem značaju morali imeti. V načinu poslovanja so bili omejeni vse preveč le na izvrševanje formalnih predpisov. Izvršilni odbori so zmanjševali pomen plenarnih ljudskih odborov in si privajali odločanja v zadevah, ki niso spadale neposredno v njihovo področje in v celoti tutili premo odgovornosti za svoje delo skupščini. V hrbti proti birokratski upravi pa je bil demokratični razvoj in brez dvoma odločitve važnosti po slovesni plenarni ljudske odbora kot edinega in najvišjega predstavniškega organa oblasti, ki na novi neposredni obliki pobudil volivcev izvršuje oblast. V svoji upravi teritorialni enoti. Zato mora ta organ tudi dejansko to svojo najodgovornejšo nalogo izvršiti in dolžnost naše zakonodaje, da mu s potrebnimi predpisi pri tem pomaga.

Kominformistični izbruh proti kulturnemu domu v Trstu

V torek 12. t. m. je bila zopet ena izmed burških seznanjenosti občinskega sveta. Ta organ se izkazuje namerje le s sovinkističnimi postopki in resolucijami, katere pošilja De Gasperi in drugim italijanskim veličinam. Pri takem zveščanju delu nima niti toliko časa, da bi pravočasno spregel proračun za leto 1951. S moč v juniju, a proračun za leto se ni dototno.

Na tokovi seji je razburili nekatere občinske svetnike predlog tavarstva Dekleve, naj bi del občinskih uslužbencev, ki jih je v Trstu itak preveč, odpustili in nadomestili v Sloveni.

Proti koncu seje so se demokristjani in kominformisti sporeli, kdo od njih je večji italijanski patriot. Pri tem je kominformističen predsednik zupan Bartolli, naj bo kar lepo tiho, saj so on in njegovi kolegi svoj patriotizem, ki so prodali slovenskim zemljepisem za slovenski kulturni dom. Tržaški kominformisti so ponovno pokazali, da so jim Slovenci je trn v peti in kako si predstavljajo narodno enakopravnost v praksi. Sicer pa ne more biti njihovo postopanje drugačno, kot je postopanje njihovih voditeljev v Italiji, ki tekmujejo z demokristjani in v vsaki stvari v svojo stran in hočejo biti prvi v neki obrambi italijanstva v Trstu in Istrski okrožja. Zato je samo po sebi uveljavljeno, da so se zagnali proti akciji za postavitev slovenskega kulturnega

Z okrožne ljudske skupščine v Kopru

Novi odloki uresničujejo demokratične težnje naših ljudi

V koprnem gledališču je včeraj zasedala okrožna ljudska skupščina. Predsednik ljudske skupščine, profesor 135 delegatov so bili na sejo šli kot gostje France Perovšek, svetnik VUJA in zastopnik Jugoslavanske armade major Suznjevič.

Po izvolitvi delovnega predsedstva se je tov. Marjan Abram zabavil delegatov za znanje in poznavanje delegatov. Nato je prečital dnevi red, ki so ga delegati enoglasno sprejeli. Izvolili so potem overovatelje zapisnika, kakor je to. Tovarš podal poročilo o overjenem zapisniku zadnjega zasedanja.

Poročilo o problematiki Istrskega okrožnega ljudskega odbora je prečital tov. Julij Beltram, rekoč, da je na dnevnem redu tega zasedanja poleg mnogih zadev sprejemanje nekaterih zelo važnih odlokov. Osnutek teh odlokov je izvršilni odbor razposlal vsem delegatom in krajevnim ljudskim odborom z namenom, da jih ti poročijo na zborih volivcev po volilnih enotah, kjer praksa, ki se pri nas še uveljavlja, mora postati sistem našega dela in je rekel v svojem poročilu tov. Beltram in nato dejal, da bo ta naša obogatila naša zasedanja, ker bodo delegati na tej zasedanji že izrazili mnenja volivcev, pri čemer bo prišla se v večji meri do izraza volja naših ljudi in njihove želje. Nadalje je to potrebno, je dejal tovarš Beltram, tudi iz razloga, da se vedno premalo razpravljajo delegati z volivci, kot njihovi predstavniki v ljudskem odboru; in jim polagajo račun o svojem delu. V tem pogledu bo potrebno poskrbeti, da se te pomankljivosti popravijo, da se delegati se tesneje povežejo z volivci in volivci preko delegatov na ljudsko oblast. Ta naša zveza med volivci in najvišji predstavništvom ljudske oblasti na teritoriju bo vsakomur ugodno vplivala na poslovanje samega okrožnega ljudskega odbora.

Predno je tovarš Beltram obširneje govoril o odlokih, ki so bili na dnevnem redu skupščine, se je dotaknil nekaterih problemov, ki so važni za izpolnjevanje planskih nalog in za nadaljnji razvoj našega gospodarstva ter za nadaljnje poglobljanje ljudske demokratičnosti. Opozoril je predvsem na nekatere slabosti, ki jih bo treba odpraviti, da ne bo ogrožena izvedba plana, tako na primer danes na naših gradbiščih od predvidenega povprečja 1800 delavcev, le 1500, kar pomeni občutno manjše število, kakor ga zahteva dnevno povprečje. Poleg tega smo zaradi dolge zime z delom začeli. Prav tako otežuje priliv delovne sile delstvo, da je iz istih razlogov začelo delo na polju in je danes vsa delovna sila na vasi zaposlena z obdelavo zemlje. Zato bo potrebno resneje poskrbeti to vprašanje, ker v nasprotnem primeru, če ne uspešno izpravimo razlike, ne bomo izvršili plana investicij, kar bi neugodno vplivalo na nadaljnji razvoj našega gospodarstva.

Pri nas primanjkuje najmanj 400 delavcev v proizvodnji in najmanj 500 delavcev. Tako v prvem kot v drugem primeru gre pretežno za nestrokovno delovno silo, je nadalje dejal tov. Beltram. Iznajdne strokovne delovne sile rabimo predvsem v žitni in mehaniki. Medtem pa hodi na delo v Trst namajr enako število, če štejemo tudi čimrarije, sezonske delavce, strokizne itd. Ne da bi posebej podčrtaval dejstvo, da reakcija podpira to delovno silo na škodo brezposelnih v Trstu iz političnih razlogov, da z miloščno lovi in kuje duše, je potrebno poudariti, da se nismo dovolj zavedali, da bi ta delovna sila delala v naših podjetjih. Zlasi se zato, ker imamo tudi moralno pravico in dolžnost, ker tem delavcem ne gre za zaslužek neka li, ker jim tam dajejo možnost spekulacije. Zato mislim, da ne bomo smeli mimo teh spekulacij, ki bodo na škodo naše delovne skupščine. In teza skupnih interesov mora prevladati nad posameznimi spekulativnimi interesi in se mora prav tako čutiti v vsaki naši vasi in mestu.

Prvi volivni uspehi beneških Slovencev

Po končanem številu glasov v volilni okrožji Slovenske Benečije, za vidnimski pokrajinski svet sta dva slovenska neodvisna kandidata, profesor Aleksander Molar, kandidat v volilnem okrožju Tartent, in svet Jože Marinič, kandidat v volilnem okrožju Sv. Peter Slovenec ob Nadzli, dobila skupno 1092 glasov. V občini Brdo v zapadni Benečiji pa je slovenska neodvisna lista za občinske volitve zasedla drugo mesto s 109 glasovi. Drugo mesto je Slovenska neodvisna lista zasedla tudi v Tapanški občini, kjer je dobila 111 glasov. Manj, kjer je dobila 108 glasov, kjer kajo se podatki iz občine Gmeek, kjer je tudi bila postavljena slovenska neodvisna lista.

To je prvič v zgodovini, da so Beneški Slovenci nastopili pri volitvah in tudi dosegli uspehi.

Drugo vprašanje, je nadaljeval tov. Beltram, je stanje delovne discipline na naših gradbiščih, ki se odraža v posameznih podjetjih v nezadovoljven efektu dela. Vzrokov za to je večerjelo več: slaba organizacija posameznih gradbišč, nezadovoljiva vnaprejšnja za uveljbovati in akordov in s tem plačilo po efektu dela, nezadostna skrb za delavce, ki bi jih moralo podjetje navezati nase, jim poskrbeti stanovanja itd. Nezadostna je pomoč sindikalnih organizacij delavskim svetom, da bi hitreje odpravljali slabosti v podjetju in neudonk v to je reševanje problemov tudi posameznih delavcev, za pravilno nagrajevanje itd. Skratka: premalo življenjske povezanosti med podjetji in posameznimi kolektivni, med podjetji in investitorji. Nadalje se vedno nismo dosegli povsod, da se objekti ne začno graditi, dočler niso izdelani načrti, predračun, gospodarski račun, program, dočler ni upoštevana smotnost objekta. Le pod tem pogojem se sklepa pogovore med investitorjem in podjetjem, ker se v drugih pogojih za sklenjene pogodbe ne izvaja, kar nam prikaže posamezni primeri. Tako praksa vodi na pot, da se samovoljno sprejemajo načrti in dela s ciljem, da se doseže finančni plan in točnejše, da se potrosi denar ne pa, da biva predvideno vsto dobitni objekt. Izkušnje iz posameznih primerov take prakse dela nam kažejo, da prenehanje z vsako povezanostjo in neodgovornostjo in da nepoboljšanje ključno na odgovornost. V kolikor se je med letom potrdila gradbeni material, je potrdila objekta razumljiva, toda ne gre za to, ampak za dejstvo, da obstaja še vedno pri nekaterih neobstoj, birokratski odnos do premaganja težav, za dosego večjega učinka dela, za čimprejše in čim cenejše izvrševanje naravnih plana; iz tega izvira, da se vedno trošilo preveč materiala, da se čisto razpisal z njim in da ne čujemo pred vremenskih neprilicami.

Potem je tovarš Beltram govoril o vplivu delavskih svetov v naših podjetjih, da pa ostaja še mnogo dela, ki ga bodo morali opraviti skupno z direktorjem podjetja pri odpravljanju pomankljivosti in slabosti. Naloga izvršilnih organov oblasti je prav v tem, da pomaga delavcem svetom in da tako skupno zagotovi mo podjetjem potrebno delovno silo za izvršitev plana investicij.

Tovarš Beltram je zatel prešel k nekaterim vprašanjem sprostitve trgovine pri nas. Rekel je, da je bilo to pri nas hujšo iz dveh razlogov: prvi zaradi tega, ker smo navezani na Jugoslavijo, in drugo zato, ker bi vztrajali na dosedanjem sistemu trgovine, ki je imela precej omejene možnosti širše izmenjave blaga, zaviralo samo proizvodnjo in ubijalo in je bilo bodisi v količini proizvodnje, kakor tudi v kvaliteti in izbiri blaga. Gre v bistvu za to, da se napravi korak naprej toliko, kolikor dopuščajo razmere današnje stopnje proizvodnje. Poskrbeti bo treba, da bi ob tem prehodu ne trpeli ljudje, ki so v delovnem odnosu glede na to, da bodo nastale razlike v cenah, ki jih bo odsejal precej dolga trž. Nadalje bo treba zagotoviti za realizacijo našega izvoza, ki ga narekuje potrebe investicij in reprodukcije, bodisi s stimulacijo na izvoznih artiklih. Kakor tudi s tem, da bodo zadruge s participacijo na izvozu zagotovile, potrebna sredstva za nabavo uvoznega materiala, kakor so umetna živila, žveplo, poljedelski stroji itd, kar smo že dobili nabavljali iz fondov centralizirane zunanje trgovine.

Navedli smo samo izvešček iz govora tov. Beltrama o nekaterih problemih, ki so trenutno najvažnejši izmed mnogih, ki jih bo treba rešiti. S tem pa ni rečeno, da se problemi ne rešujejo, pač pa je treba videti, kako. V zvezi s tem se je tov. Beltram ob zaključku svojega govora dotaknil nekaterih najvažnejših odlokov in sicer odloka o zborih volivcev, o svetih in komisijah volivcev, o delu ljudskih odborov okrajev in mest, o kmetijskih združenjih in o odloku o obratnosti in nekaterih drugih, o katerih so delegati pozneje razpravljali. Tov. Beltram je pri tem poudaril, da bodo ti odloki novi korak k poglobljanju socialistične demokratičnosti pri upravljanju gospodarstva pri nas. Obrazložil je potem v kratkih

Predvčerajšnjim se je končal drugi del volitev v občinske in pokrajinske svete v Italiji. Prvi del volitev je bil 27. maja, a tretji del bo nekje v jeseni, datum pa še ni trečno odrejen. Razumljivo je, da nas volitve v sosednji državi Italiji zanimajo, ker nam ni vseno, kdo je tam na oblasti. Dosedanja oblast, katero predstavljajo v glavnem demokristjani, je Slovence razočarala, ker so se v to stranjo zatekli v glavnem vsi bivši razporejeni fašisti in drugi imperijalisti in izrednišči elementi, ki so 23 let tlačili naše ljudstvo.

Rezultate predvčerajšnjih volitev v Italijo smo prisiljeni preskočiti skozi perspektivo dosedanjih vnosov. De Gasperi je vladal z naše manjšine, ki je po kritični razmisleži ostala v Italiji.

Ze od vsega početka priključitve so Slovenci v Italiji občutili, da niso prišli v novo preprosto in napredno državo, temveč pod oblast, ki nadaljuje bivše fašistično raznarodovanje, le da se je skril pod plašč demokristjanov.

V resnici se na Goriškem in v Benečiji ni prav nič spremenilo. Prihod Italijanske republike v slovenske kraje septembra 1947. leto so spremljale bombe, ropanja, divljanja in našlijske vrste. Kasneje so se ob

besedah značilnosti posameznih odlokov in zaključili svoj govor.

Poročilo o problematiki IOLO tovarša Beltrama je sledila dokaj živahna diskusija. Govoril je tov. Erminij Medica o nekaterih pomankljivostih pri izvrševanju plana investicij ter pri tem poudaril, da po naših podjetjih, na primer podjetje »Progress« v Umagu, ne rešujejo pravilno razporeditve delovne sile, uvedbe norm in akordov, kar lahko pomaga k dvigu delovne storilnosti. V zvezi s tem je tov. Medica govoril tudi o mehanizaciji naših podjetij, da pa je za to premalo skrbil. Prav tako ne štedijo z materiali, za kar po treba podvzeti potrebne ukrepe. Oglasil se je nato Anton Gorjan, ki je dotaknil vprašanja poglobljanja demokratičnosti in pri tem podčrtal povezanost volivcev z delavskimi sveti in raznimi komisijami do najvišjih organov oblasti za uspešne reševanje težav pri graditvi našega gospodarstva.

Nekateri tovarši so se dotaknili vprašanja kmetijskega pri nas in naglasili, da je treba dati našim kmetom več pomoči za nabavo umetnih gnojil itd. Med diskutanti je govoril o pomoči našemu podeželju tudi tovarš Josip Berzan.

Med drugimi so se diskutirali o raznih vprašanjih Gobo Nerino, Vjekoslav Dimulic, Zlobec in drugi.

Govoril je nato France Perovšek in označil predvsem tri glavne naloge, po katerih bi morali delati delegati za pogloblitev resnično socialistične demokracije, za razvoj našega gospodarstva.

V središču pozornosti Oživljanje nacizma v Zapadni Nemčiji

To vprašanje so si v zadnjem času zastavljali vsi, ki jih zanima bodoča usoda Evrope v zvezi z uspehom nove nacistične stranke generala Remera na Dolnjem Saksu. Tudi ob obisku angleškega zunanjega ministra Morrisona v Nemčiji je bilo o tem precej govora.

Zadnje pokrajinske volitve so pokazale, da je intelektualno središče novega nacizma v Nemčiji na Dolnjem Saksu, kjer so imeli vni navlači v volilni kampanji vsak dan svoj zborovanje. Ta zborovanja so bila za tiste, ki se radi spominjajo nacističnih dni, kot povzročajo kopel v preteklosti. »Fuehrerjevo« priporočilo v dvoranah v spremstvu bolevitih mladenčev, ki so bili oblečeni v vetrne jopce in obuti v škornje. Ti mladenčiči so se postavili za vodjo na govorniškem odru in so zasedli vse stranske točke v dvorani. Tako kot v časih prvega Hitlerjevega javnega nastopanja na Bavarskem v Monaku, vem, ki ga je podpisal v svetli knjigi nacistov »Mein Kampf«. Nato so vsi v dvorani zapeli »Hodenweilera« — korončko, ki jo je Hitler tako rad poslušal. Potem se je začel govor. Besede so v začetku padale sivo in trdo, toda menadoma je začel govornik v ekstazo in je povzdignil glas, dokler ni bil hripav od razburjenja. In fraze, ki so povzročale grmovitve aplavze so bile naslednje: Ko je bila Nemčija velika in družena... Sedaj imamo tuje v hiši in vladajo nam hlapi čučevec... Po vseh velikih vojnah so nam doližani: danes nam vladajo ljudje tega iztrpanja... To, kar se dogaja danes, se ne bi moglo zgoditi v Hitlerjevih časih... In publika je besno plaskala in pela. Človek bi mislil, da so se povrnil Hitlerjevi časi.

Taka zborovanja so bila pred vili vsak dan na Soodnem Saksu. In novi nacisti so dobili 16 poslancev, stranka beguncev iz bivših nemških pokrajin na vzhodu in iz Vzhodne Nemčije, ki so jim politično zelo blizu, pa 22 poslancev. To je več kot 25% vseh glasov.

Novi nacisti so proti ponovni obožitvi Nemčije, dokler bo le en tuji vojak na nemških tleh. Sami pravijo, da niso nacisti, temveč Nemci. Če je v njihovem programu mnogo, kar spomnja na nacionalni socializem, je to zato, ker so vzeli povsod, kar je dobraga. In to iz vse nemške preteklosti, tudi iz zadnjih dveh desetletij. Tako pravijo njihovi voditelji. V

državne volitve 18. aprila 1948 in na nedeljske volitve 10. junija v občinski in pokrajinski svete. Vse stranke od demokristjanov pa preko kominformistov in neofašistov do klerikalcev v slovenski demokratični zvezi so med sobo tekmovali v teroziranju zavednega slovenskega ljudstva, ki se ne more odreči vezi s svojo matično zemljo Slovenijo in Jugoslavijo in ki bi bile pravilni boj za uveljavitev manjšinskih pravic.

Se s te strani gledamo na položaj Slovencev v Italiji, moramo ugotoviti, da so se v nedeljo dobro odrezali in dokazali, da jih ne morejo zloriti vsi silni viharji množičnezev in da bodo na tej poti vztrajali še naprej. Rezultati volitev v takih razmerah pač ne morejo biti merodajni, se manj pa morejo predstavljati dejansko razpoloženje ljudstva, čeprav so si koristili v zvezi s tem, da so se v Italiji Slovenci priključili v treh slovenskih občinah in dobili dva mesta v pokrajinskem svetu.

Na Goriškem so pa je še težavo priznal Slovencev italski bore dobitnik, ki so si jih Slovenci uspešni pridobili za časa osvobodilne borbe. V takih okoliščinah so se vodile

država in za priključitev k Jugoslaviji. Tovarš Perovšek je na tem mestu podčrtal povezanost naših kmetov in naloge ljudske oblasti za zgraditve take močne organizacije, da si bo lahko sama reševala vprašanja brez vmešavanja v te zadeve organov ljudske oblasti, kajti vsak kmet najbolje ve, kako je s svojim gospodarstvom. Prav tako je tov. Perovšek podčrtal borbo proti reakciji, brez katere ni prave borbe za resnično socialistično demokracijo. Pot v socializem pomeni tudi to, kako globoko je segla ideja socializma med naše ljudi. Zeleje se skupščini polno uspehov v pripravi, da kakor vsaka skupščina, bo tudi ta nov korak v razvoju našega gospodarstva.

Na razna vprašanja je ob zaključku diskusije se odgovoril tov. Beltram, ki je zlasti obširno obravnaval delegatovo zadevo z žepom in pri tem omenil, kako italijanske oblasti, čeprav je anglo-ameriška vojska uprava izdala dovoljenje za prevoz žvepla v našo cono, zavirajo to dobavo, ker jim pri tem gre verjetno za kake politične cilje. Toda pri nas ne bodo uspehi, čeprav nas s tem zavirajo pri graditvi našega gospodarstva.

Skupščina je po odmrni in kosilu nadaljevala z delom ter predložila delegatom nekatere zelo važne odloke, ki so jih po diskusiji tudi sprejeli. Nato je sledila sprememba poslovnika Istrskega okrožnega ljudskega odbora. S to se je zasedanje končalo.

V središču pozornosti Oživljanje nacizma v Zapadni Nemčiji

To vprašanje so si v zadnjem času zastavljali vsi, ki jih zanima bodoča usoda Evrope v zvezi z uspehom nove nacistične stranke generala Remera na Dolnjem Saksu. Tudi ob obisku angleškega zunanjega ministra Morrisona v Nemčiji je bilo o tem precej govora.

Zadnje pokrajinske volitve so pokazale, da je intelektualno središče novega nacizma v Nemčiji na Dolnjem Saksu, kjer so imeli vni navlači v volilni kampanji vsak dan svoj zborovanje. Ta zborovanja so bila za tiste, ki se radi spominjajo nacističnih dni, kot povzročajo kopel v preteklosti. »Fuehrerjevo« priporočilo v dvoranah v spremstvu bolevitih mladenčev, ki so bili oblečeni v vetrne jopce in obuti v škornje. Ti mladenčiči so se postavili za vodjo na govorniškem odru in so zasedli vse stranske točke v dvorani. Tako kot v časih prvega Hitlerjevega javnega nastopanja na Bavarskem v Monaku, vem, ki ga je podpisal v svetli knjigi nacistov »Mein Kampf«. Nato so vsi v dvorani zapeli »Hodenweilera« — korončko, ki jo je Hitler tako rad poslušal. Potem se je začel govor. Besede so v začetku padale sivo in trdo, toda menadoma je začel govornik v ekstazo in je povzdignil glas, dokler ni bil hripav od razburjenja. In fraze, ki so povzročale grmovitve aplavze so bile naslednje: Ko je bila Nemčija velika in družena... Sedaj imamo tuje v hiši in vladajo nam hlapi čučevec... Po vseh velikih vojnah so nam doližani: danes nam vladajo ljudje tega iztrpanja... To, kar se dogaja danes, se ne bi moglo zgoditi v Hitlerjevih časih... In publika je besno plaskala in pela. Človek bi mislil, da so se povrnil Hitlerjevi časi.

Taka zborovanja so bila pred vili vsak dan na Soodnem Saksu. In novi nacisti so dobili 16 poslancev, stranka beguncev iz bivših nemških pokrajin na vzhodu in iz Vzhodne Nemčije, ki so jim politično zelo blizu, pa 22 poslancev. To je več kot 25% vseh glasov.

Novi nacisti so proti ponovni obožitvi Nemčije, dokler bo le en tuji vojak na nemških tleh. Sami pravijo, da niso nacisti, temveč Nemci. Če je v njihovem programu mnogo, kar spomnja na nacionalni socializem, je to zato, ker so vzeli povsod, kar je dobraga. In to iz vse nemške preteklosti, tudi iz zadnjih dveh desetletij. Tako pravijo njihovi voditelji. V

državne volitve 18. aprila 1948 in na nedeljske volitve 10. junija v občinski in pokrajinski svete. Vse stranke od demokristjanov pa preko kominformistov in neofašistov do klerikalcev v slovenski demokratični zvezi so med sobo tekmovali v teroziranju zavednega slovenskega ljudstva, ki se ne more odreči vezi s svojo matično zemljo Slovenijo in Jugoslavijo in ki bi bile pravilni boj za uveljavitev manjšinskih pravic.

Se s te strani gledamo na položaj Slovencev v Italiji, moramo ugotoviti, da so se v nedeljo dobro odrezali in dokazali, da jih ne morejo zloriti vsi silni viharji množičnezev in da bodo na tej poti vztrajali še naprej. Rezultati volitev v takih razmerah pač ne morejo biti merodajni, se manj pa morejo predstavljati dejansko razpoloženje ljudstva, čeprav so si koristili v zvezi s tem, da so se v Italiji Slovenci priključili v treh slovenskih občinah in dobili dva mesta v pokrajinskem svetu.

Na Goriškem so pa je še težavo priznal Slovencev italski bore dobitnik, ki so si jih Slovenci uspešni pridobili za časa osvobodilne borbe. V takih okoliščinah so se vodile

Nekaj o prostih cenah na trgu

Zadnja leta skoraj nismo vedeli več, kaj so cene svobodne trgovine. Na blagovni promet smo bili vajeni gledati le s stališča garantirane prekrbe, ki nam daje kruh, mast, sladkor in še nekaj najvažnejših prehrabnih artiklov in industrijskih izdelkov (čevlje, obleko in druge tkanine). Tudi kmetje lahko zamenjujejo svoje izdelke za potrebne stvari po vezanih cenah, ki so skoraj nespremenljive. Če smo hoteli kupiti drugo blago, smo šli v trgovino za prosto prodajo, kjer so nas postregli po cenah, ki so tudi čvrste, to je spremljajo se zelo predredoma.

To se pravi, da je bila naša trgovina bolj distributivna kot komercialna. Oblast je razdeljevala blago po potrebah kraja in je pri tem določala tudi njegove cene. Višino letih je določala na podlagi kompliciranih računov o blagovnih in denarnih fondih.

Popolnoma svobodna trgovina, kjer bi se blago in cene gibale na podlagi ponudbe in povpraševanja, pa skorajda nismo imeli. Tudi tako imenovana svobodna prodaja je bila svobodna le toliko, kolikor ni bila vezana na živilske in industrijske kaznice, na kupone vezanih cen, na bone itd. Celotna trgovina z najvažnejšimi pridelki našega okrožja, ki jih je več kot preveč za domačo potrošnjo, je bila kontrolirana od oblasti, ker je urad za cene določal cene na debelo (odkupne) in na drobno.

Vse to je bilo potrebno, ker je bila edina pot, da se zavaruje moči spekulacij, da zagotovimo delavcem in uradnikom nujno potrebne cene, ki so v skladu z njihovimi plačili in mezdami, obenem pa, da bi mogli izvažati viške domačega pridelka po cenah, ki so na zunanjih tržiščih. Glavni cilj pa je bil, da u-ravpovesimo domače tržišče.

Ta cilj smo v glavnem dosegli. Zato je sedaj naloga naše trgovine, da polagoma preide na socialistično o svobodno trgovino, pri kateri bo blago krožilo brez razdelilnikov in nakazil, to je krožilo bo avtomatično po zahtevah tržišča. Zakaj smo podarjali besedo socialistična? Zato,

Odpravljen je obvezni odkup žita

Na seji IOLO, ki je bila dne 6. junija, so sklenili, da se takoj ukine obvezni odkup žitaric v Istrskem okrožju.

Po tem novem sklepu IOLO bodo kmetje sami razpolagali s svojimi pridelki in prodajali komur koli, podletem ali ustanovam, ali na naravnost potrošnikom. Cen ne bodo več določevali oblasti, temveč se bodo formirale na trgu samem na podlagi ponudbe in povpraševanja.

Merice, ki so se pobirale pri mlatitvi, in v mlinskih, so prav tako odaravljene in bo proizvajalec plačil v denarju mlatev in mletje žita.

PREGLED MEDNARODNIH POLITIČNIH DOGODKOV

V preteklem tednu je bila diplomatska dejavnost na Zahodu zelo živahna: V London je prišel posebi Trumanov odposlanec Foster Dulles, ki je strokovnjak za vprašanja Daljnega vzhoda. Namen njegovega obiska je bil, da bi v Londonu zgladil z angleškimi predstavniki nesporazum glede sklenitve mirovne pogodbe z Japonsko.

Kakor je znano, nameravajo zapadne vesilese skleniti z Japonsko separatno mirovno pogodbo brez sodelovanja Sovjetske zveze. Po zadnjih poročilih, ki so prišla iz Londona, so se baje Angleži in Amerikanci o tem sporazumeli. Zanimivo pri vsem tem je dejstvo, da sta ob državi napravili nekakšen sporazum, in sicer tako, da bo Japonska po sklenitvi separatne mirovne pogodbe lahko sklenila mirovno pogodbo tudi s Kitajsko, toda s katero kitajsko vlado naj sklene sporazum, si bo izbrala sama.

To je edinstven primer v zgodovini, da se premagani državci na izbiro, s kom naj sklene mirovno pogodbo. Kompromis je pač kompromis, toda videli je, da ta ni bil dobre sreče. Prej ali slej bo Amerika prišla prihod do prepričanja, da je Čankajski popolnoma izgubil vsak kredit pri kitajskem ljudstvu in bo morala priznati legalno pekinjsko vlado.

Na Koreji pa še ni nobenih znakov pomiritev, kljub temu, da so se pojavili glasovi, zlasti z zapadne strani, da je prišel čas, ko bi se

ker v pogojih ljudske oblasti tudi svobodna trgovina ne more biti prepuščena muhavosti iznenadne konjunktura na trgu, zelenjavni, spekulaciji, kakor na tržišču kapitalističnih dežel, temveč je še zmeraj dirigrana od oblasti. Kontrola oblasti pa ni več administrativna, temveč čisto gospodarska. Pri nas ima oblast v rokah vso trgovino z industrijskimi proizvodi, ki jih proizvajajo socialistična industrija v Jugoslaviji. S pravilnim uravnavanjem cen teh predmetov in s pravilno usklajitvijo razpoložljive količine blaga z denarjem, ki je v obtoku, lahko naš socialistični sektor odločilno vpliva na tržišče našega privatnega sektorja, to je na cene predmetov, ki ga prinašajo na trg kmetje, ribiči, obrtniki itd. Tudi zadruge in odkupna podjetja inajo pri tem odločilno vlogo.

Pred nekaj tedni smo napravili za prve korake v novi smeri. Spustili smo prodajo sadja, zelenjave in rib. To so poleg vina najvažnejši pridelki našega okrožja.

Vsako je lahko opazil, da so se tako rekoč čez noč pojavile na primer češnje sortirane po kvalitetah, ki so imele različne cene. To ni bilo v navadi prej, ko je oblast določila cene. Gospodje so končno prišle do tega, da so lahko izbrale ne samo, kaj bodo kupile, temveč tudi v kateri trgovini in katero kvaliteto bodo vzele. V Koprju se akuciruvano trgovina zastavila po nižjih cenah. To so začeli, sicer se skromni, prave svobodne trgovine. Razlike med cenami v posameznih trgovinah so bile sicer majhne, večje pa smo zabeležili med posameznimi kraji. Pogljemo, kakšne so bile cene na drobno nekaterih vrst zelenjave in rib v treh mestih koprskega okraja dne 4. tega meseca.

(Naša tabela je še skromna. V bodoče jo bomo izpopolnili in upamo, da bomo s tem ustregli našim bralcem.)

Prve številke so cene iz Kopra, druge iz Izole in tretje iz Pirana.

grah (verdone)	25	16	20-28
češnje I.	22-28	22	28-30
radje	20-25	25	31 32-43
krompir	15-20	24	18-24
bleda	19	19	30
sardoni	38	32	56
šuri	40	40	60
asiā		100	140

NA KOPRSKEM ŽANJEJO

C'm pride človek iz mesta na deželo mu nos takoj začeti oster, a prijeten vonj po senu, Košnja je v polnem teku, Narava to leto ni skoparila z dežjem in trava se tu pa tam še bohoti, visoka in sočna, velik del pa jo je že na tleh.

Na bivših koprskih solinah so zadnje dni že celo začeli z žetvijo pšenice. Ta pšenica dozori vedno teden ali dva prej kot druge. Pridni zadržniki iz delovne zadruge v Pučah žanjejo. Bogato klasje jih letos ne bo razočaralo. Ob cesti proti Skočljani, kjer imajo ti zadržniki neko skladišče, je že pripravljena mlatnica. Strojnik jo je očistil in vse preglejal, da bo mlavec čimprej kmetom, kajti mlatišče čaka še dosti dela v Pučah, na njihovem posestvu, pa tudi drugim kmetom bo morala pomagati.

Na cesti, ki pelje iz Skočljane proti kmetom, vozijo vozovi in kamioni, polni disekcega, sladkega sena. Veter, ki latno pihla, raznaša njegov duh daleč na okrog. Na obeh straneh ceste se šibko veje češnji pod obilnimi plodovi. Nad cesto so številni vinogradi in kmetje jih skropijo in opravljajo druga dela. Vse veselo hiti, kajti če bo šlo tako naprej, bo letos letina zelo dobra.

V kmečki delovni zadrugi v Bertokih, ki je oddaljena streljaj od ceste, je skoraj prazno. Le priletni invalidi, administrator zadruga, šanta po dvorišču in nekaj premišljevalcev, morda kako bo napravil poročilo, se ena zadržnik je v zgradbi. Ta pa drobi na kamenitih tleh precejšen kup modre galice. Mudi se mu, kajti moli, ki delajo v vinogradu imajo svoje; vinogradov je dovolj in zato tudi skropiljena dosti.

Novel me je peljal v svoje kraljestvo med omare in kupe spisov — v zadržnik administracijo. Takoj mi pa de v oči lepa rdeča zastavica, na kateri je napisano: »Najboljši kmetijski delovni zadrugi ob 10. obletnici Osvobodilne fronte.«

»Vidite,« se je pohnil, »to zastavo smo prejeli v trajno last od okrajnega odbora SIAU.« Nato je odprl omaro in zvelkel iz nje še eno zastavo. To so pa dobili lani iz prehodna.

»Pri nas vsi delamo,« je rekel Krmar, »zato imamo tudi tako velike uspehe.« Na razgovoru namreč njegovemu zemljišču je pokazal, kje zadržniki delajo. Na posejane njive je napisano, da so posejane s koruzo in škropljenimi, tako da je zemlja čim bolj izkoriščena. Pšenice imajo posajene le nekaj nad tri hektarje.

Krmar pravi, da letos dobro kaže in da bodo kmalu želi. Na vprašanje, če se kaj pripravljajo na žetev, je odgovoril: »Mi smo vedno pripravljeni in ko bo čas bomo začeli. Žetel ne bomo sami, ker je naša kosilna sila, zato pa smo se že pogodili s kmetom, ki nam bo požel s svojo kosilnico. Potem bomo imeli, V ta namen, da mu mlačva čim hitrejša, je kmetijski od-

govoril, »da smo imeli lani ob prvi obletnici ustanovitve zadruga 3 milijone dohodkov. Poglejte! Pokazal mi je poročilo o bilanci in rekel: »Ko smo odšli od dohodkov vse izdatke, je prišlo na vsak naš delavni dan 254 dinarjev. S tako visokim zaslužkom na delovni dan se ne more pohvaliti nobena zadruga v našem okrožju. Celo v Vočvodini, ki je žitna Jugoslavija, imajo te redki zadržniki tolikšno uspehe.«

Sveda če ne bi bili pridni, ne bi nikoli tega dosegli. O tem nas pouči tale statistika: v zadrugi imajo 18 mladih, ki so sposobni za težka dela. To so napravili skupaj 5184 delovnih dni, kar znaša povprečno 288 delovnih dni na vsakega. Štiti zadržnice pa so opravile vsake povprečno 112 delovnih

dni. Potem so se zadržniki, ki opravljajo pomožna dela, ti so opravili 69 delovnih dni.

Lani so oddali 531 stotov paradiznika, 500 stotov krompirja, 77 stotov graha, 102 stota češnji, 43 stotov paprike. Namiznega grozdja so prodali 229 stotov, vinske kleti v Kopru pa so prodali za predelavo 87 stotov grozdja za svoje potrebe pa so napravili doma 130 hektov vina.

Te številke so visoke in nam povedo, da imajo zadržniki dobro zemljo, ki bogato rodi. Letos bodo verjetno pridelali še več. Novel mi je pokazal plan in poročilo o posejanem. V planu je med drugim, da bodo posadili dva in pol hektarja zemlje s paradiznikom, poročilo pa pove, da so 40 ti-

Na izsušenem ozemlju pri Kopru so že poželi žito

roč sadik že posadili. Sicer pa so plan v nekaterih kulturah spremenili, ker jim je nagajal spomladanski dež.

V pisarno je prišel Krmar Eljo, ki je podpredsednik zadruga in obenem nabaviljač. Prišel je z dela na polju, ker on prav tako dela, kot vsi drugi zadržniki. Tudi predsednik Apolonio, ki je obenem brigadir, dela kot vsi drugi. Zjutraj, ali pa že zvečer, razdeli delo in potem grede vsi na polje in v vnograde.

»Pri nas vsi delamo,« je rekel Krmar, »zato imamo tudi tako velike uspehe.« Na razgovoru namreč njegovemu zemljišču je pokazal, kje zadržniki delajo. Na posejane njive je napisano, da so posejane s koruzo in škropljenimi, tako da je zemlja čim bolj izkoriščena. Pšenice imajo posajene le nekaj nad tri hektarje.

Krmar pravi, da letos dobro kaže in da bodo kmalu želi. Na vprašanje, če se kaj pripravljajo na žetev, je odgovoril: »Mi smo vedno pripravljeni in ko bo čas bomo začeli. Žetel ne bomo sami, ker je naša kosilna sila, zato pa smo se že pogodili s kmetom, ki nam bo požel s svojo kosilnico. Potem bomo imeli, V ta namen, da mu mlačva čim hitrejša, je kmetijski od-

govoril, »da smo imeli lani ob prvi obletnici ustanovitve zadruga 3 milijone dohodkov. Poglejte! Pokazal mi je poročilo o bilanci in rekel: »Ko smo odšli od dohodkov vse izdatke, je prišlo na vsak naš delavni dan 254 dinarjev. S tako visokim zaslužkom na delovni dan se ne more pohvaliti nobena zadruga v našem okrožju. Celo v Vočvodini, ki je žitna Jugoslavija, imajo te redki zadržniki tolikšno uspehe.«

Sveda če ne bi bili pridni, ne bi nikoli tega dosegli. O tem nas pouči tale statistika: v zadrugi imajo 18 mladih, ki so sposobni za težka dela. To so napravili skupaj 5184 delovnih dni, kar znaša povprečno 288 delovnih dni na vsakega. Štiti zadržnice pa so opravile vsake povprečno 112 delovnih

Čitajte in širite
«Istrski tednik»

Nardin Milan obsojen na dve leti in osem mesecev odvzema prostosti s prisilnim delom

V svojem zagovoru se je obtoženc pri dejanju zlorabe službenega položaja, ko si je samo pri 16 potnih računih zaradil 38.506 dinov več, kakor mu je po veljavnih predpisih pripadalo, čutil za nekrivnega, zagovarjač se, da za predpise ni vedel in da so mu odobrili njegovi nadrejeni, da si pod naslovom povračila potnih stroškov za službena potovanja, lahko zaradna kot efekt vse stroške vse, kar pač na uradnem potovanju uporabi. S takim zagovorom je zagovarjal tudi dejstvo, da je z naslova povračila stroškov izdal nalog za izplačanje tudi svojim uslužbencem 78.415 dinov več, kakor jim je po predpisih pripadalo. V naslednjem očitju zlorabe, ko si je obtoženi Nardin vse čas svojega bivanja v Jugoslaviji, to je dve leti, zaradunal dnevnice, čeprav ni bil na službenem potovanju in mu niso pripadale, zakaj je predlagal od Istrske banke v Kopru redne mesečne prejemke v znesku 6000 dinov poleg tega pa je tudi njegova družina v Trstu prejemala najprej 20.000 nato pa 24 tisoč metrov mesečno, se prav tako ne čuti krivega. V zagovoru pravi, da si lahko zaradna dnevnice. In tako da je bil tudi stori, zakaj smatra se je za koprškega uslužbenca in kot tak, da je bil do tega tudi upravičen. Če pa bi mu bili rekli, da ni pošteno, bi tega ne delal.

Obtožnica je bila nadalje očitala zlorabe pri trgovini na drobno, da je ta trgovina služila več uslužbencem predstavništva, kakor pa namenu, za katerega je bila ustanovljena. S to trgovino na drobno so se okoristili uslužbenec predstavništva tudi z omini artikli, ki so bili namenjeni potrošnikom našega področja v zamenjavi. Kakor smo že zadnjič poročali, je bila v ponedeljek razprava proti Milanu Nardinu.

Te dni je zasedal upravni odbor Zavoda za socialno zavarovanje. Govorili so o proračunu za leto 1951 in o bilanci za leto 1950. Številne naše bralce zanima poslovanje Zavoda, zato objavljamo daljši prikaz dela te ustanove.

Iz uvodnega poročila uprave posnemamo nekatere načelne misli: »Medtem ko se delavci v svetu borijo za najosnovnejše pravice, kjer nudi socialno zavarovanje je podpora, ki se zdi ne odgovarja njihovi prejšnjiemu zaslužku, a kaj se njihovim dejanskim potrebam, da delavstvo lahko z zadovoljstvom ugotavlja, da je naše socialno zavarovanje res zavarovanje, res tako zavarovanje, ki svojim članom v primeru bolezni, nezgode, onemoglosti in starosti nadomestila preje prejemno plačo.

Tudi v kapitalističnih državah so se dajate iz socialnega zavarovanja v zadnji dobi znatno izboljšale, toda ta izboljšanja niso posledica altruizma kapitalistov, pač pa je to rezultat stavk in trajnih borb proletariata. V državah komunistov je socialno zavarovanje komaj v povojih. V Sovjetski zvezi, v 33 letih po revoluciji prejemajo delavci kot starostno pokojnino 60% plače, pri nas, v 6. letu po osvoboditvi dajemo 90%, a v predlogu za novi odlok o socialnem zavarovanju, ki smo ga predložili IOLO, so predvideli pokojnino obilno plačilo, to se pravi 100%, kar, razen FLR, ni dala zavarovanje nobena država na svetu.

Trenutno prejema osebo ali družinsko rento oziroma pokojnino 1.283 oseb.

BOLNISKI ODDELEK

Glavna naloga tega oddelka je, da izplačuje zavarovancem, ki so bolni,

sek že organiziral centre, kjer bodo mladi vsi, kmetje in zadržniki.

V tej zadrugi sejejo samo mentano, ker je zgodna in da potem prostor drugim rastlinam pa tudi rodovitna pa tudi rodovitna je in da lepo moko. Zanimaj sem se, če računajo tudi na to, da jih po žetvi lahko preseneti dež. Krmar pa je rekel: »Dober gospodar računa na vse. Ko bomo poželi bomo žito lepo spravili na kupe, kjer bo čakalo na mlačev. Lani je zadržnik polovico žitnega pridelka, ker ga nikom v Borštu umčil dež skoraj niso dobro zložili na kupe. Letos jih dež prav gotovo ne bo presenetil.«

Pojasnili so mi, da žito ne spada med njihove važne pridelke. Oni nimajo interesa, da bi sejali žito. Za

številke. »Vzel je svinčnik in pričel računati.« Lani smo posadili 650 kilogramov pšenice, pridelali pa smo jo 6800 kilogramov. To je bil še kar precejšen hektarski donos. Računajmo, da pridelamo na hektar povprečno 60 stotov, če to pšenico prodamo po laniških cenah za obvezno oddajo, to je po 12 dinarjev dobimo 12 dinarjev krat 6000 kilogramov pšenice, to je 72.000 dinarjev. Poglejte kako pa je, če sadimo paradiznike. Lani so pridelali na hektar povprečno 350 stotov. Srednja cena za paradiznik je bila lani 12 dinarjev. 35.000 kilogramov krat 12 dinarjev je 420.000 dinarjev. Torej smo dobili na hektar skoraj pol milijona dinarjev. Vidite, da se bolj izplača saditi paradiznik, medtem ko se žito ne izplača.

Novel pa je pristavil: »Saj tudi bivši tukajšnji padron Nobili — on je imel 42 kolonov, med njimi je bil tudi naš predsednik zadruga Apolonio — ni nikdar sejal pšenice. On je že vedel zakaj. Zakaj ga ne bi mi posnemali v tem, kar je dobroga.«

Zdaj imajo zadržniki v našteti o čemer so že razpravljali na seji Zadržnega sklada — da bodo skupno z zadržniki bližnjih vasi pošiljali svoje pridelke s kamionom v Ljubljano in na Reko in bodo tako se povečali svoje dohodke.

Zadržniki iz Bertokov vedo, kako je treba gospodariti in tudi pridni so, zato mislijo, da bo prehodna zastavica še ostala pri njih.

PRAVNI SVETOVALEC

Sindikalni odbor Vodovod

1. vprašanje: Zakaj ne more biti direktor podjetja predsednik ne upravnega odbora ne delavskega sveta?
2. vprašanje: Zakaj direktor ni izvoljen v delavski svet?
3. vprašanje: Člen 28 Odloka o upravljanju gospodarskih podjetij po delovnih kolektivih se glasi: »Člani delavskega upravnega odbora morajo varovati službeno tajnost.« Kako je razumeti to določilo, ko se vendar razbese zapisnik seje upravnega odbora na ogledno desko?

1. odgovor: Direktor podjetja ne more biti predsednik upravnega odbora oziroma delavskega sveta, ker bi potem lahko vplival na voljo njegovih članov. Direktor podjetja je izvrševalec sklepov upravnega odbora. Če bi pa bil obenem predsednik upravnega odbora bi moral o storjenih sklepih poročati samemu sebi, kar bi imelo za posledico, da ne bi bilo dovolj kontrole nad izvršitvijo posameznih nalog, kar je v sedanjih razvojni dobi nujno.

2. odgovor: Nikjer ni rečeno, da ni direktor podjetja ne sme biti izvoljen v delavski svet. Kar ni nikjer to prepovedano, je pač mogoče ga izvoliti.

3. odgovor: Da morajo člani upravnega odbora varovati službeno tajnost

ni nič čudnega. Koliko stvari vedo člani upravnega odbora, kar bi škodovalo interesom podjetja in države, če bi sovražnik to zvedel. Ni bilo nam primerov, da je sovražnik postal vohune v naše tovarne, da bi odkril specialnost naše proizvodnje. Vse to je uradna tajnost, o katerih se lahko na seji govori, toda te stvari ne pridejo v zapisnik.

B. Kr. Buje.
Vprašanje: Poslan sem na specialni zdravniški pregled na Reko. Pri tem sem imel stroškov za vožnjo din 495, a za prehrano 550—din, a povrneno sem prejel vsega skupaj le 665—din. Zakaj mi Zavod za socialno zavarovanje ni povrnil vseh stroškov? Ali za potovanja k zdravnikom ne velja uredba o potni in selitvenih stroških?

Odgovor: Za potovanja bolnikov ne velja Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o potnih in selitvenih stroških (U. list IOLO št. 2/1951). Za povračila potnih stroškov bolnikom veljajo tarife, ki jih odobri upravni odbor Zavoda za socialno zavarovanje v Kopru. Od 1. VI. 1951 dalje povrne ZSZ bolnikom, ki so od zdravnikov poslani na zdravljenje izven kraja svojega bivanja poleg dejanskih potnih stroškov (vlak, avtobus itd.) še dnevnico Din 200.—. Poleg tega pripada bolniku za ta čas tudi hrana, če je v stališču bolnikov ali denarno nadomestilo namesto plače, za čas potovanja in bivanja izven kraja zaposlitve, kolikor ni bila zavarovanca za ta čas že izplačana plača.

Ni pa mogoče priznati bolniku enako dnevno kakor uslužbenec, ki je na uradnem potovanju. Za to govori več razlogov, ki jih vsled omejenega prostora ni mogoče naštevati. Brez dvoma pa je eden izmed glavnih razlogov ta, da bolniki čisto gredo na specialne preglede, čeprav ta pregled ni vedno nujen ozir. potreben. Bolnik n. pr. zahteva biti pregledan po specialni za živčne bolezni v Ljubljani. Čeprav lečeči zdravnik ve, da je tak pregled odveč, tej želji ugod. Če bi pa bile dnevnice visoke, bi bilo rešitev mogoče, ker bi mnogi zavarovanci šlo v Ljubljano samo na nekaj izlet na stroške Zavoda za socialno zavarovanje, zavoda, ki je last vseh delavcev in nameščenec.

Če bi bila dnevnica v Vašem konkretnem primeru pravilno odmerjena, ne moremo vedeti, ker ne vemo koliko dni ozir. ur ste prebili izven Vašega doma.

Delo zavoda za socialno zavarovanje

ali ki potrebujejo kakršne koli pomoči za zdravljenje — to, kar jim po obstoječih predpisih pripada.

Denar iz bolniške panoge je bil porabljen, kakor sledi (v odstotkih): hrana 46,12, otroški dodatek ob bolezni 0,33, porodnina 1,96, dečja oprema 1,65, dodatek za močnejšo prehrano 1,25, podpora družinam z več otroki 0,22, pogrebina 0,38, zdravniški ambulante 4,71, zdravila 18,04, zdravljenje v bolnicah 16,82, zdravljenje v zdraviliščih 0,57, zobra ne 0,68, babska pomoč 0,72, potni stroški zavarovancev 1,62, upravni stroški 3,70, presek dohodkov 1,48 %; skupaj 100 %.

Ta prikaz nam pove, da so stroški za zdravlila znatno prevešili. Iz tega sledi, da mnogi bolnikov zahteva zdravila, ne da bi jih dejansko rabili, a zdravniki so čisto premalo odporni. Neštetokrat smo ugotovili, da ležijo razna zdravila nedotaknjena po domovih zavarovancev.

Na drugi strani pa so bili stroški za zdravila in kopalniški zdravljenje za zdravilsko in kopalniški zdravljenje preveliki. Zavarovalci bi se morali teh pravic v večji meri posluževati. Zdravnikom smo dali navodila, naj pošiljajo zavarovance v okrevalska vedno, ko obstaja za to medicinska indikacija. V zadnjem času opažamo, da število predlogov stalno naraste. Slovenija nam daje v vseh okrevalskih in topičah na razpolago toliko mest, kolikor jih potrebujemo.

Da bi dali možnost zavarovancem, da se v večji meri poslužujejo te pravice, smo 1. IV. 1951 odprli v Sa-

štavilke. »Vzel je svinčnik in pričel računati.« Lani smo posadili 650 kilogramov pšenice, pridelali pa smo jo 6800 kilogramov. To je bil še kar precejšen hektarski donos. Računajmo, da pridelamo na hektar povprečno 60 stotov, če to pšenico prodamo po laniških cenah za obvezno oddajo, to je po 12 dinarjev dobimo 12 dinarjev krat 6000 kilogramov pšenice, to je 72.000 dinarjev. Poglejte kako pa je, če sadimo paradiznike. Lani so pridelali na hektar povprečno 350 stotov. Srednja cena za paradiznik je bila lani 12 dinarjev. 35.000 kilogramov krat 12 dinarjev je 420.000 dinarjev. Torej smo dobili na hektar skoraj pol milijona dinarjev. Vidite, da se bolj izplača saditi paradiznik, medtem ko se žito ne izplača.

Novel pa je pristavil: »Saj tudi bivši tukajšnji padron Nobili — on je imel 42 kolonov, med njimi je bil tudi naš predsednik zadruga Apolonio — ni nikdar sejal pšenice. On je že vedel zakaj. Zakaj ga ne bi mi posnemali v tem, kar je dobroga.«

Zdaj imajo zadržniki v našteti o čemer so že razpravljali na seji Zadržnega sklada — da bodo skupno z zadržniki bližnjih vasi pošiljali svoje pridelke s kamionom v Ljubljano in na Reko in bodo tako se povečali svoje dohodke.

Zadržniki iz Bertokov vedo, kako je treba gospodariti in tudi pridni so, zato mislijo, da bo prehodna zastavica še ostala pri njih.

PRAVNI SVETOVALEC

Sindikalni odbor Vodovod

1. vprašanje: Zakaj ne more biti direktor podjetja predsednik ne upravnega odbora ne delavskega sveta?
2. vprašanje: Zakaj direktor ni izvoljen v delavski svet?
3. vprašanje: Člen 28 Odloka o upravljanju gospodarskih podjetij po delovnih kolektivih se glasi: »Člani delavskega upravnega odbora morajo varovati službeno tajnost.« Kako je razumeti to določilo, ko se vendar razbese zapisnik seje upravnega odbora na ogledno desko?

1. odgovor: Direktor podjetja ne more biti predsednik upravnega odbora oziroma delavskega sveta, ker bi potem lahko vplival na voljo njegovih članov. Direktor podjetja je izvrševalec sklepov upravnega odbora. Če bi pa bil obenem predsednik upravnega odbora bi moral o storjenih sklepih poročati samemu sebi, kar bi imelo za posledico, da ne bi bilo dovolj kontrole nad izvršitvijo posameznih nalog, kar je v sedanjih razvojni dobi nujno.

2. odgovor: Nikjer ni rečeno, da ni direktor podjetja ne sme biti izvoljen v delavski svet. Kar ni nikjer to prepovedano, je pač mogoče ga izvoliti.

3. odgovor: Da morajo člani upravnega odbora varovati službeno tajnost

ni nič čudnega. Koliko stvari vedo člani upravnega odbora, kar bi škodovalo interesom podjetja in države, če bi sovražnik to zvedel. Ni bilo nam primerov, da je sovražnik postal vohune v naše tovarne, da bi odkril specialnost naše proizvodnje. Vse to je uradna tajnost, o katerih se lahko na seji govori, toda te stvari ne pridejo v zapisnik.

B. Kr. Buje.
Vprašanje: Poslan sem na specialni zdravniški pregled na Reko. Pri tem sem imel stroškov za vožnjo din 495, a za prehrano 550—din, a povrneno sem prejel vsega skupaj le 665—din. Zakaj mi Zavod za socialno zavarovanje ni povrnil vseh stroškov? Ali za potovanja k zdravnikom ne velja uredba o potni in selitvenih stroških?

Odgovor: Za potovanja bolnikov ne velja Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o potnih in selitvenih stroških (U. list IOLO št. 2/1951). Za povračila potnih stroškov bolnikom veljajo tarife, ki jih odobri upravni odbor Zavoda za socialno zavarovanje v Kopru. Od 1. VI. 1951 dalje povrne ZSZ bolnikom, ki so od zdravnikov poslani na zdravljenje izven kraja svojega bivanja poleg dejanskih potnih stroškov (vlak, avtobus itd.) še dnevnico Din 200.—. Poleg tega pripada bolniku za ta čas tudi hrana, če je v stališču bolnikov ali denarno nadomestilo namesto plače, za čas potovanja in bivanja izven kraja zaposlitve, kolikor ni bila zavarovanca za ta čas že izplačana plača.

Ni pa mogoče priznati bolniku enako dnevno kakor uslužbenec, ki je na uradnem potovanju. Za to govori več razlogov, ki jih vsled omejenega prostora ni mogoče naštevati. Brez dvoma pa je eden izmed glavnih razlogov ta, da bolniki čisto gredo na specialne preglede, čeprav ta pregled ni vedno nujen ozir. potreben. Bolnik n. pr. zahteva biti pregledan po specialni za živčne bolezni v Ljubljani. Čeprav lečeči zdravnik ve, da je tak pregled odveč, tej želji ugod. Če bi pa bile dnevnice visoke, bi bilo rešitev mogoče, ker bi mnogi zavarovanci šlo v Ljubljano samo na nekaj izlet na stroške Zavoda za socialno zavarovanje, zavoda, ki je last vseh delavcev in nameščenec.

Če bi bila dnevnica v Vašem konkretnem primeru pravilno odmerjena, ne moremo vedeti, ker ne vemo koliko dni ozir. ur ste prebili izven Vašega doma.

Delo zavoda za socialno zavarovanje

ali ki potrebujejo kakršne koli pomoči za zdravljenje — to, kar jim po obstoječih predpisih pripada.

Denar iz bolniške panoge je bil porabljen, kakor sledi (v odstotkih): hrana 46,12, otroški dodatek ob bolezni 0,33, porodnina 1,96, dečja oprema 1,65, dodatek za močnejšo prehrano 1,25, podpora družinam z več otroki 0,22, pogrebina 0,38, zdravniški ambulante 4,71, zdravila 18,04, zdravljenje v bolnicah 16,82, zdravljenje v zdraviliščih 0,57, zobra ne 0,68, babska pomoč 0,72, potni stroški zavarovancev 1,62, upravni stroški 3,70, presek dohodkov 1,48 %; skupaj 100 %.

Ta prikaz nam pove, da so stroški za zdravlila znatno prevešili. Iz tega sledi, da mnogi bolnikov zahteva zdravila, ne da bi jih dejansko rabili, a zdravniki so čisto premalo odporni. Neštetokrat smo ugotovili, da ležijo razna zdravila nedotaknjena po domovih zavarovancev.

Na drugi strani pa so bili stroški za zdravila in kopalniški zdravljenje za zdravilsko in kopalniški zdravljenje preveliki. Zavarovalci bi se morali teh pravic v večji meri posluževati. Zdravnikom smo dali navodila, naj pošiljajo zavarovance v okrevalska vedno, ko obstaja za to medicinska indikacija. V zadnjem času opažamo, da število predlogov stalno naraste. Slovenija nam daje v vseh okrevalskih in topičah na razpolago toliko mest, kolikor jih potrebujemo.

Da bi dali možnost zavarovancem, da se v večji meri poslužujejo te pravice, smo 1. IV. 1951 odprli v Sa-

BORST. — Jeseni bomo ustanovili ambulantno. Tako je sklenil naš odbor Rdečega križa skupno z okrajnim zdravnikom za socialno zavarovanje doktorjem Hladnikom.

»Upama in želimo pravijo odboriki Rdečega križa, da se bo naš krajevni ljudski odbor čimprej pozanimaj in pripravil prostor, kjer bomo namestili bodočo ambulanto.« V ambulanti bo stalno nameščen dober bolničar, ki bo sposoben pomagati bolnikom. Ambulanta bo opremljena s najrazličnejšim materialom za prvo pomoč. Ambulantno bo vsakihi štirinajsti dni obiskal okrajni zdravnik za socialno zavarovanje.

S tem, da bomo ustanovili ambulantno, bomo omogočili našemu ljudstvu, da mu ne bo treba hoditi v Koper za vsako nezgodo. Tako bodo naš ljudje prišli do denar. Seje sedaj lahko govorimo o ustanovitvi ambulante pri nas. To je nova pridobitev ljudske oblasti v naši vasi. Naše ljudstvo se dobro zaveda, da so dela, ki so pri nas že napravljena, ki se se gradijo in ustanavljajo mogoča samo tam, kjer vlada ljudska oblast, ki izhaja iz ljudstva in dela v njegovo korist.

IZOLA. — Slovensko kulturno društvo istra v Izoli je priredilo v nedeljo 3. t. m. poučni izlet za svoje člane v Skočljanske jame pri Divači. Odhod je bil ob 5.30 zjutraj iz Izole z avtobusom preko Rižane naravnost v Matavnu, kjer je vstop v jamo.

Mnogi od udeležencev izleta niso do tedaj bili v nobeni podobni jami, zato mislijo, da bi se v postojanki. Ti so menjaja, da je zelo težko trditi, da bi postojanka jama prednjačila Skočljanskim. Vsaka ima pač svoje zanimivosti, toda niti od daleč se ne čuti v postojanki jami take divjine kakor v teh jamah, ki so namreč štiri poyeza druga z druga.

Bilo je 5 vodilcev, starejših domačinov, ki poznajo v jamah vsak kotiček. Ti vodili so šli med nami v približno enakih razdaljah ter z močnimi karbidnimi lučmi obsvetljali jame in nam obenem razkazovali in nas opozarjali zlasti na bolj skrite in zanimive kotičke. Tako smo videli iz kapnikov vse mogoče ali bolj ne-mogoče figure, ki jih je kapajoča voda, pomešana z apnenecem izoblikovala v dolgih tisočletjih. Steze vodijo ob stenah jam sedaj gor in zopet dol, v senpentinah, čez mostičke nad globokimi in divnimi prepadi ali v sami skalni vsekani. Steze so po osvojitvi razširjene tako da lahko hodila po njih dva človeka vsrlic, medtem ko je prej moglo na mnogih mestih le po eden.

Ob ustanovitvi društva slovenskih umetnikov v Kopru

V kulturnem središču Istrskih Slovencev, v Kopru, si utira pot tudi umetnost. Lahko rečemo, da pomeni za domače umetnike ravno letošnje leto važen prelom. Člani Freihovega dramskega krožka so letos prvi nastopili v javnosti ter bili dežni pohvale. Hitrejša balena skupina pa je pokazala še celo mnogo več, kakor se je pričakovalo. Nastopila je tudi v Trstu ter popolnoma zadovoljila gledalce. To pa še ni vse. Ob koncu letošnje spomladi je naša Glasbena šola vendarle dobila prostore, ki odgovarjajo potrebam. S temesno povezavo prihaja med umetniki do živahne izmenjave misli ter različnih pogledov na skupno delo. Ne bo odveč, če navedemo tudi nekatere manjše uspehe na kulturnem polju, ki gredo nekoliko iz okvira umetnosti. Težnja po enotnem kulturnem nastopu je pri kulturnih delavcih vedno močnejša in so zaradi tega že postavili temelje zvezi, ki je sicer še skromna, a vendarle pomeni korak naprej. Iz kroga kulturnih delavcev je prišel predlog, da se izvede reorganizacija mestne knjižnice v Kopru, ki je sedaj v teku. Vsi ti skromni začetki bodo obrodili dobre sadove, če bomo v delo vlagali še večji trud. Zelo razveseljuje, da se začeli tudi umetniki resno razmišljati, da si svojo dejavnost postavijo na trdnje temelje ter pošljejo še ustreznije oblike dela. Na svojem prvem posvetu, ki je omogočil osnove društva slovenskih umetnikov, so ugotovili

narne rezerve, da lahko zadosti vsem morebitnim potrebam.

V letu 1949 je bilo prijavljenih 444 nezgod, v letu 1950 pa 384 nezgod. Smrtnih nezgod je bilo 7, težjih t. j. takih, kjer je prišlo do rente je bilo 17 in lažjih t. j. takih brez hujših posledic je bilo 360.

V pokojniški panogi so rezerve nujne, ker se je dotok delavcev v naše tovarne, urade itd. pričel komaj pred nekoliko leti

Narodnobrahmbna Ciril-Metodova družba skrbi za Slovence v zamejstvu

Ob tisočletnici smrti slovenskega apostola Metoda 1. 1884. je bila ustanovljena narodno - obrambna družba sv. Cirila in Metoda, ki je nastopila proti pogubnemu delovanju »Schulverein« in »Pro patria«. Že ob svoji ustanovitvi si je družba postavila za cilj: vzbujati in urjavati narodno zavest Slovencev ter reševati slovenske mladine pred potujčevanjem. Ciril-Metodova družba se je širila in napredovala iz leta v leto. Leta 1884 je imela že 25 podružnic. Leta 1910. so letni prispevki članov znašali že nad 1 milijon kron. Dve leti pozneje je Družba v Trstu pri sv. Jakobu sezidala in odprla šolo, ki jo je stala pol milijona kron. Družba v Trstu je ustanovila in vzdrževala tudi pet razredno deško šolo s parafekami, šest razredno deško šolo, štiri razredno deško šolo ter trgovsko šolo in pet vrtcev. Pred prvo svetovno vojno leta 1914. je imela Družba 25 otroških vrtcev in 55 oddelkov osnovnih šol na slovenskem ozemlju. Stveljo podružnic Ciril-Metodove družbe pa se je povečalo na 286.

V stari Jugoslaviji je reakcionarni režim na tisoče Slovencev v območje, pa tudi za Slovence v obmejnih krajih se ni brigal. Tako je moral Ciril-Metodova družba v narodnostno ogroženih obmejnih krajih sama skrbeti za zidanje šol. S svojimi sredstvi je Družba v okrajih ob avstrijski meji sezidala več šol in je zalagala šolsko mladino v Sloveniji in zamejstvu z mladinskimi knjigami in šolskimi potrebščinami.

V novi Jugoslaviji pa je država navznotraj sama prevzela in rešila naloge, ki jih je prej opravljal Družba sv. Cirila in Metoda. Naloga Družbe je ostala le še skrbeti za Slovence izven meja. Saj če pogledamo, kako živijo zamejski Slovenci, vidimo, da je Ciril-Metodova družba danes bolj potrebna kakor kdaj koli. Položaj Slovencev v zamejstvu se nikjer ni izboljšal, povsod se morajo ti še vedno boriti za svoje najosnovnejše nacionalne in ekonomske pravice. Vsem nam je dobro znano, da Slovenci v

Italiji ne uživajo nobenih manjšinskih pravic, temveč jim celo odrekajo pravice, ki bi jih morali imeti kot enakopravni italijanski državljani. Italijanska vlada do danes ni izpolnila nobene zahteve Slovencev, niti se ni pobirala, da bi odpravila najrazličnejše diskriminacijske ukrepe proti slovenskemu življu in Italiji. Mnogo je že bilo napisanega tudi v našem časopisu o zatiranju slovenskega šolstva v Italiji. Čeprav so slovenske šole v Gorici dejansko enakopravne z italijanskimi, še niso uzakonjene. Zato so vedno v nevarnosti, da jih ukinejo. Zaradi enotnosti in borbe gorjskih Slovencev se jih rimska vlada zaenkrat ne upa ukiniti, uzakoniti jih pa tudi ne. Zaradi tega ne dobiva slovensko šolstvo od italijanske vlade nobene podpore. Vlada tudi ne skrbi za slovenske šolske prostore, učila in tako dalje, kar bi bila njena naloga. Zato je razvoj slovenskega šolstva od

Josip Murn-Aleksandrov:

Pesem o ajdi

Ta dni poteka 50 let, odkar je smrt ugrabila mladega Josipa Murn-Aleksandrova. O njem bomo obširneje spregovorili v prihodnji številki. Objavljamo danes eno njegovih najlepših pesmi.

Kakor bela grud
goraka od krvi,
mlade radosti
v cvetju ajda diši.

Ze vsa polna medu
zacvetela je,
pala k nogam ko v snu
ji cebeja je!

Grud prostrana jo
napojila je,
z božjo pomočjo
vase skrila je.

Zdaj stoji, diši,
na daljave blešči,
ko golob mi upira
v svet rdeče oči.

Kadar klas šumi,
kmet polje se,
kadar ajda diši,
ji odkrije se!

Plača za ves trud
z medom kdo, s krvjo
Ktera druga grud
nežna je tako?

Ah, že skoro bo prišla
mrzla in hladna —
na ves svet
legla je čarovalca.

visen le od gorjskih Slovencev samih — od Dijaške matice. Se slabši je položaj v Benečiji, ker je po statističnih podatkih 5.300 otrok slovenskih staršev, pa nimajo nobene slovenske šole.

Slovenska Koroska je poleg Benečije edina zamejna pokrajina, ki nima nobene javne in tudi ne zasebne slovenske šole. Po uredbi o dvojezičnem šolstvu bi moralo v Slovenski Koroski delovati nad 100 dvojezičnih šol. Toda je za 8 do 9 šol bi lahko rekli, da vsaj delno izpolnjujejo uredbi o dvojezičnih šolah. Slovenci na Koroskem se že dolgo časa potegujejo za svojo gimnazijo, zlasti pa še za učiteljske in kmetijske srednje šole. Avstrijske oblasti pa te zahteve Slovencev še vedno proučujejo.

Tudi v angleški zasedbeni coni tržarjem predmetu gradilo velike stanovanjske bloke, v katere naseljujejo italijanske begunce iz Jugoslavije in Italijane iz Italije. V okolici Trsta pa gradijo velika naselja, cele kolonije za italijanske priseljence ter na videz dobrodelne ustanove za italijanske mladino. Vseh mogočih načinov se poslužujejo, da bi preobrazili narodnostno lice tržaške okolice. V ta namen so tudi poklicali ribiče iz Italije in so jim s pomočjo fondov maršala slovenskega ozemlja proglasilo slovenski jezik za nezakonit, prepovedujejo iz obsejanje zastav s preoblikirano zvezdo in pridružitve slovenskemu življu. Na vse načine se trudijo, da bi pretrgali slovenski pas ob morju, ki se razteza od mesta Trsta pa vse do zadnjega obmejnega vrta. V tržaškem obmejnem vrta stavlja ladje za tov na odprtem morju, njih pa naselili u

SPOMINSKI DNEVI

16. junija 1871 je bil usmrčen donski kozak Stjenka RAZIN, vodja kmečke vsajote pri fevdalno-bolgarskem zatiranju.

18. junija 1815 so pri Waterloo premagali zavezniški Napoleonovo vojsko.

18. junija 1853 umrl hrvatski pesnik Branko RADICEVIC. Bil je začetnik moderne srbske poezije in vzor modernim srbskim pesnikom.

18. junija 1882 rojen Georgij DIMITROV, sloviti vodja mednarodnega delavskega gibanja, osnovelec bolgarske domovinske fronte, pobornik najtesnejšega sodelovanja med vsemi južnimi Slovani.

18. junija 1901 umrl slovenski pesnik Josip MURN-ALEKSANDROV. Njegove pesmi so po vsejini čista lirika. Najlepše so njegove kmečke pesmi, kakor so na primer »Pesem o klasju«, »Kmečka pesem« in »Pa ne pojdem prek polja«.

18. junija 1936 umrl veliki ruski pisatelj Maksim GORKI, začetnik proletarske književnosti.

19. junija 1688 umrl pisatelj Matija KASTELIC. Sestavil je latinsko - kranjski slovar in prevedel v slovenščino celotno biblijo.

21. junija 1580 so v Idriji po dolgotrajnem iskanju našli živo srebro. Ta dan štejejo za začetek dela v idrijskem rudniku.

21. junija 1872 umrl slovenski pesnik in pisatelj Blaž POTOČNIK. Mnoge njegove pesmi so ponarodele.

22. junija 1527 umrl italijanski državnik in zgodovinar Niccolò di BERNARDO DE MACCHIAVELLI.

22. junija 1593 je Andrej TURJAKSI s slovenskimi in hrvaškimi četami pri Sisku premagal Hasan pašo. To je bil začetek propada turških čet na kopnem.

22. junija 1898 rojen pisatelj E. Mario REMARQUE. Najbolj znano je njegovo delo, vojni roman »Na zapadu nič novega«.

22. junija 1941 je bil osnovan Glavni štab slovenskih partizanskih odredov.

1. Slovenski jezik v Primorju ni imel z rožicami posute življenjske poti. Zgodovina nam pripoveduje, da so naš govor zastopovali, pehali iz javnega življenja in celo prepovedali, ker so hoteli gospodarsko in politično podrediti Slovence. To ni samo povest iz časov, ko so bili črnosrajčniki naša gospodje; zgodba se razteza v svojo preteklost, do dobrih Avstrijcev in Benečanov. Ti so bili sicer strpniji, ko so čutili nelasko, nememsko besedo, to da pravico je dobil Slovenec le, če jo je iskal po tuje. Slovensčina, nekoč čista in blagoljubna, se je odela s prizveto navlako, pod katero je otopel naš okus in z njim tudi, kaj je dobro in kaj lepo. In ker nas je bilo malo, ker smo hoteli biti vedno pretirano novomodni (Cankar bi zapisal »hlapci«), smo celo od sosednjih Hrvatov dobili marsikaj, kar bi lahko ostalo tam, kjer je bilo.

Po osvoboditvi je naša beseda zadila in ohzevala, odprla so se ji vrata v javnost, v urade, šole, postala je enakopraven jezik cone B. Kalp bi ne bil ni pomislil na to? Kako se ne bi z vsjo silo oklenili najlepše priče naše samostojnosti in najljubšega dokaza slovenstva? — Ali danes je treba vendarle odkriti roč, da je slovensčina na Koprskem kal zalostna. Napake, ki so bile leta 1945 še razumljive, ker ni bilo jezikovnega izročila, niso izginile; nasprotno, zd se, da postajajo iz dneva v dan malomarnost, da se prav malo trudimo izboljšati svojo govorico, da nam ni nič mar, kako bi ji dali zdravje, sočnost, ki jo ima knjižna in pogovorna slovensčina.

Danes bi moral pri nas vsak izobraženec obvladati ova jezika. Bi moral. Res pa je, da večina se materniščine ne pozna dobro. Kako bi mogli taki tolnači zadebi bistvo enega in drugega jezika, kako naj bi bili torej prevodni, ki so potrebni, pravilni? Naši pogovori, govori, dopisi so slabi, v naših časnikih je toliko ohranjenosti, marsikaj jo zavijemo kar po italijansko. Nerazveseljen obračun za šest let svobode!

VEJANJE KOPRŠČINE

bi, v naših časnikih je toliko ohranjenosti, marsikaj jo zavijemo kar po italijansko. Nerazveseljen obračun za šest let svobode!

Prav zaradi tega smo se odločili, da bomo povsod, kjer bo mogoče in potrebno, opozarjali na vsakdanje jezikovne napake in vežali našo koprščino. Prepričani smo, da bodo besede padle na rodovitna tla in da bomo spoznali, kaj je lepa materniščina.

Prejšnji teden je Mestni ljudski odbor v Kopru obvestil, da je na željo volivcev preimenoval nekatere koprške ulice, ceste in trge. Mislimo, da je popolnoma prav, če nadomestimo nepotrebna in nezaželena imena z novimi, s takimi, ki nas bodo spominjala na junake, velike može in pomembne zgodovinske dogodke; nujno je tudi, da imajo ulice dvojezična imena. Z našim nam, kako je MLO imena teh ulic slovenski, oziroma politični, se ne moremo strinjati, kajti omenjeno obvestilo nam kaže, kakšen ne more in ne sme biti naš jezik.

V koprskem okraju imata slovensčina in italijansčina enake pravice. To se pravi, da moramo spoštovati posebnosti vsakega jezika. In ker vedno, da sta italijanski jezik in naš maternji jezik tako po nastanku kakor po razvoju zelo različna (čeprav izražata oba iz indoevropsčine), je treba vedeti še to, da ne smemo niti danes ob meletih v en os. Zavedati se moramo, da imamo v slovensčini n. pr. sklanjajo, da postavljamo prilastek vedno pred samostanikom (očetova hiša), da izražamo svojino največkrat z izpeljanimi pridviskoma na -ov, -in, -ski (Prešernov, sestrin, cankarski). Te tri posebnosti imajo v italijanskem

Barkovljah. Zraven Stivana gradijo drugo ribiško kolonijo, ki bo največje italijansko naselje v tem pasu. Preostalo zemljo v obmejnem pasu, ki je še niso nasilno razdelili fašisti pred drugo svetovno vojno, pa sedaj Italijani načrtno pokopujejo. Sovinsti v Trstu so še okrepili napade na Slovence in njihove ustanove. Tudi v Trstu je ogroženo slovensko šolstvo. Slovenci se danes nimajo lastne šolske uprave, slovenske učitelje odpuščajo in izvajajo diskriminacijo nad slovenskimi dijaki. Zaman se tržaški Slovenci že več let borijo za ustanovitve dvorazredne slovenske trgovske šole in prav tako slovenske kmetijske srednje šole. Čeprav predstavljajo Slovenci pretežno del kmečkega prebivalstva na tržaškem ozemlju, jim to ne priznajo.

Ze ta bežen pregled o težki življenju Slovencev onstran meja nam pove, da ima sedaj Ciril-Metodova družba velike naloge. Predvsem je naloga Ciril-Metodove družbe, da Slovincem v zamejstvu finančno pomaga. Ta pomoč pa je izhodišče za njihovo kulturno-prosvetno dejavnost in ekonomsko ureditev. Ciril-Metodova družba krepi danes v Sloveniji svoje vrste z novimi in mladimi člani, zbira denarna sredstva, knjige in druge reči, v zadnjem času pa je razpredla veliko akcijo za zbiranje prispevkov za gradnjo kulturnega doma v Trstu. V zadnjih letih je Ciril-Metodova družba veliko pomagala zamejskim Slovincem. Za slovenske šole v zamejstvu je Družba preskrbela razna učila; zemljevidne, prirodoslovne zbirke, šolske knjige za pedagoške in druga učna pomagala ter nad 40.000 letovisnih in drugih knjig. V Gorici je že izšla posebna knjiga za beneske Slovence, ki jo je izdala Cirilo-Metodova družba. Citanka za slovenske šole v zamejstvu pa je pred izidom. Vso pozornost je Družba posvetila tudi študentom iz zamejstva, ki študirajo v Jugoslaviji. Za sezonsko delavce iz Slovenske Benečije, ki jih precej živi v Sloveniji, pa je pri Družbi ustanovljen poseben oddelek, ki skrbi zanje.

Morski pes

Meso morskih psov ni kaj posebnega, človek ga mora biti navajen, da ga je. Dokaj trdo je, pusto in svojevrstnega, skoraj neprijetnega okusa. Toda morskih psov je dosti, ribiči jih jove in kaj hočejo drugega z njimi, kakor prodati jih. Četudi jih prodajajo po nizki ceni, nekaj je le. Ker so poceni, se mučijo z njimi oni, ki si zaradi prelahkega žepa dražjih rib ne morejo privoščiti.

Ni ribjem trgu prodajajo prav za prav dve vrsti psa, enemu pravijo can, kar bi naj bilo pes; drugemu pa can da denti, kar bi bilo zobati pes. Oba sta nad meter dolga, zobati je včasih še nekoliko daljši. Seveda tudi navadni ni brez zob, samo ploščate ima, ki nič ne kažejo, da bi utegnili komu prizadejati kaj žalega, večji pa ima že bolj ostre in napile zobe; ribiči in prodajalci ju ločijo po tem značilnem znaku. Sicer pa sta si po zunanji obliki dokaj podobna.

Glava je precej velika, zgoraj ploščata. Telo vretenasto kakor pri vseh morskih somih. Oči podolgovate in precej velike. Usta na spodnji strani. Vse plavuti so majhne, repna je krmlastila, nesorazmerna in kar velika. Dve hrbtini plavuti: prva večja, druga manjša. Velike nosnice. Zgoraj pelast, spodaj bolj belkast, skrbisti ima še po telesu neke pege.

Oba sta mirni živali. Držita se blizu obale in se zadovoljujeja z manjšimi živalmi. Da bi bile to nevarne, krogloke živali, ni govora. Samici i enega i drugega rodita žive mladiče. Ze stari učenjak Aristoteles je pisal o ribah, ki rode žive mladiče, mislil je našega zobatega psa. Mladiči zelo

(Nadaljevanje s prejšnje številke).

Ta jih je med vojno skrbno hranil in jih po vojni podal univerzitetni knjižnici. Od vseh rokopisov pa je bil najbolj tragičen pogled na zapuščen mladega Ketteja. Mlad je umrl, a v tej kratki dobi življenja je okusil vso bedo in pomanjkanje. Ko se je v ljubljanski okrajni posiljal od težkega, bednega življenja, je dva dni pred smrtjo zapustil vse svoje imetje — pesmi dijakom. Skušal jim je omisliti življenjsko pot. Prav podpis in potrdilo sta tragična. Pisana sta s pisavo človeka, ki se mu bo življenjska nit vsak čas utrčala. Tako je umrl Kette, Murn, Kosovel, tako je umrlo nešteto velikih Slovencev. Kdo je bil kriv? Kriva je bila tedanja družba, ki ni znala pravihno oceniti vrednosti umetniškega dela velikih slovenskih mož in zato jih tudi ni materialno podprla.

Zapustili smo knjižnico in šli v zavod slepe mladine. Tu smo spoznali delo ljudi, ki žive v večni temi. Obiskali smo jih med poukom. Kako mučen je bil pogled na njihove obraze! Oči so bile brez smeri uprte v nas, a niti nas ni videl. Našo bližino so samo slutili. Z bolnim nasmehom na obrazu so nam dokazali, da smo jim dobrodošli. Vendar ti ljudje niso izolirani od ostalega sveta. Imajo dve pisavi za medsebojno razumevanje in eno za obveščanje z ostalimi ljudmi. Družbi niso v breme, saj se v šoli usposabljajo za delo, s katerim koristijo družbi. Obiskali smo njihovo gospodarsko šolo. Delo gojenk je enakovredno delu normalnega človeka, morda še več, glede na trud. Ko smo si ogledali njihovo delo, se delno seznanili z njihovim življenjem, so nam slepi pripravili kratko prireditev. Najprej je slepa dedica za grala na klavirju sorazmerna težko skladala. Izvedla jo je s takim čustvom, da so se skoraj vsakemu poslušalcu zasolile oči od misli, da je to slepa pianistka. Sledil je nastop mladinskega zbora. Pelj so o vasovanju, soncu, o lepoti narave. Kakšno bol so izražali njihovi glasovi! Ali je mogoče, da slep človek govori o vasovanju, o soncu, da ob-

čuti lepoto narave. Morda jo sluti in si potem ustvari svoj svet, ki ga mi ne moremo razumeti. Najbolj presunljiv pa je bil pozdravni govor slepega mladnika — dijaka 6. razreda gimnazije, ki sledi pouku samo s poslušanjem in dosega odlične uspehe. Pozdravil nas je in želel, da bi se dobro počutili v njihovi Ljubljani, kakor so se oni v lepem Portorožu. Za slovo smo na njihovo željo skupno zapeli. Med nami ni bilo človeka, ki bi se mu na koncu pesmi ne poznali sledovi solz. Naša notranjost je bila polna tako mučnih vtisov in bolečine, ki nas je dušila, da bi zajokali na glas. Postavili smo se z obljubo, da jih ne bomo pozabili.

Popoldan je bil določen za obisk Narodne galerije. Narodna galerija ima v glavnem namen prikazati razvoj slovenske upodabljajoče umetnosti od 12. stoletja dalje. Kiparstvo in skulpturo je razporejeno po dobah. V prvih dveh sobah so zbrani kipi in freske srednjeveške slovenske upodabljajoče umetnosti do renesanse. V renesansi je bila Primorska najnaprednejša, ker je bila na pragu Italije, kjer je renesansa dosegla največji razcvet. Pre demo nato v baročni slog. V tem slogu se prvič pojavila pristna slovenska umetnost. Slike so platišne, fasada je močno objektivna; vse je prikazano melodično. Slikali so na dva načina: prvi način je idealistični, — nebeski prizori, drugi način pa v pasovih: zemlja, pas med zemljo in nebom in nebo. Prvotnemu nebeskemu prizoru dačo zdaj človeku potrebne predmete, kar izraža stremenje po realizmu, ki je prišel v drugih državah bolj do izraza. Predstavnik te dobe so bili Bergant, Menginger, ki je bil prvotno pod vplivom italijanske umetnosti, Jolovšek in Čebelj — doma iz Ajdovščine; ta je upodabljajl prizore iz človekovega življenja in jim v ozadju dodaj svetniški motiv. Kam je to stremenje po realizmu privedlo, so nam pokazale Langusove slike. Predmet upodabljajna mu postane živ človek — meščan. Langusu sta sledila Tominc, iz Gradišnice pri Gorici (Slika treh dam pri popoldanskem čaju) in Stroj — znan kot portretist. Realizem je dosegel pri nas svoj višek z bratoma Subičema iz Poljanske doline. Janez je študiral v Italiji in v studiju našel na pohvalo. Zlasti so znani njegovi portreti dragih domačin. Njegov brat Jurij pa je delal v Parizu — središču tedanjega slikarstva. Slikarji Franke, Pečkovšek, Vesel in Koblica Ivana ustvarjajo na pragu impresionizma. To je doba, ko se slikar že

bavi s problemom. Svetloba pada na predmet in ga ožvi. Baročni slog popolnoma izgine. Svetniki so postavljani v realno pokrajino. Veseli se svetlobne odtenke. Njegove slike so zamolkite, n. pr.: Ohcet, Deček na stolcu.

Prisli smo v moderno, t. j. v dobo slikanja trenutnih vtisov — impresionizem. Kakor imamo v tem času

V NARODNI GALERIJI

na literarnem potju štiriposredno teletjico: Cankarja, Zupančiča, Ketteja in Muma, tako imamo tudi v slikarstvu štiri impresionistične slikarje: Grohauja, Jakopiča, Strnena in Jamo. Z njimi je slovenska zemlja zazvela v pravi podobi. To nam priča Grohaujeva slika »Sejalca«. Pripomnjam, da je pred nekaj dnevi obiskal Narodno galerijo indijski znanstvenik in profesor Upadhyaya — predsednik organizacije indijskih naprednih književnikov. Ko je prišel do Sejalca, je izjavil, da se Slovenci s to sliko lahko predstavimo v vsaki svetovni galeriji. Iz tega sledi, da se z ustvaritvami naših umetnikov lahko vzporejamo z drugimi narodi. Jakopič pa je idejno temeljitelj impresionizma in vodnik ostalih. Strnen je znal umetniško upodobliti človeško telo. V zadnji sobi so deli Vavpotiča, Gasparija, Birolle, Birolle je Primorec, znan kot ilustrator. Navdušile so nas predvsem Gasparijeve slike. Upodabljajl slovenske narodne običaje. Njegove slike so tako tople, žive, da ob pogledu nanje začutiš življenje prijaznega, miroljubnega slovenskega naroda. Bežno smo si ogledali še Moderno

se naše postavbe v dežju pomikale proti postaji. Odpeljali smo se v Kranj, kjer so nas čakali na postaji profesorji in dijaki pedagoške tečajja. Naša prva pot je bila na staro pokopališče. V njem sta dva pesniška groba: grob prvaka slovenskih pesnikov Franceta Prešerna in grob Simona Jenika, ki je pel tako nežne in obojne pesmi, zapel pa je tudi krepčilo »Naprej zastava slave«. Na obeh spomenikih so besede, ki sta jih pesnika zapisala iz ljubezni do slovenske zemlje in slovenskega rodu. Če bi Kranj razen teh dveh grobov ne imel nič drugega, bi bil za vsakega Slovenca dovolj znamenit. Končno smo ostali pred mogočnim poslopjem osnovne šole. Poslopje je bilo zgrajeno leta 1938. Skoz velika vrata prideš v obširen hodnik, s stopniščem v sredini. V stene so vžidane omare, kamor odlagajo učenci čevlje in se preobujejo v copate. V vsaki učilnici je voda. V tej šoli je tudi telovadnica, opremljena z vsem telovadnim orodjem, ki ga uporabljajo dijaki vsaj šol v Kranju.

(Nadaljevanje in konec v prihodnji številki.)

Pogled na Kranj

Cvetke iz Stalinskega carstva

TUDI OČETOVSKA CUSTVA

JE TREBA IZKORISTITI

»Rude prav« piše, da so prišli v Plzinu na izvršno idejo, in sicer, da povežejo mir s povečanjem delovne storilnosti. Zlasti so izkoristili v ta namen šole in odnose med starši in otroki. Vsi šolariki so morali napisati svojimi staršem pisma in ti so nanje odgovorili. Pogledajo, kaj piše mali F. Fux svojemu očetu:

»Dragi oče, vsi delavci prispevajo k napredku svoje domovine, če čim več delajo in tako rešujejo svoje, o troke pred grozotami vojne. Zelen bi, da se tudi ti odločiš, da boš povečal produktivnost svojega dela. Odgovori mi, kaj o tem misliš!«

In očetu ni preostalo nič drugega, ker za »svotražnika mru« ni mesta pod soncem v komunističnih državah, kakor da odgovori pozitivno:

»Dragi sinček, kot sofer pri gradbenem podjetju v Plzinu se obvezujem, da bom povečal svojo produktivnost za 15 odstotkov, če pa bo treba, bom delal tudi v nedeljo. Tvoj oče.«

In seveda — o tej obvezi je bilo obveščeno podjetje. Prišla pa je tudi v časopise — ena od mnogih — kot primer, kako je treba delati.

»BAFFONE«

Propagandni odsek KPI je izdal knjigo z naslovom: »Nove spartakove pesmi«. Pesmi so namenjene agitaciji in so napisane v ljudskem slogu, da bi imela čim večji uspeh med množicami. V tej knjigi dobimo tudi tele verzice:

»Stalin bo prišel!

Lahko pa se zgodi,

da Baffone zakasni.

Toda pride, pride!»

Tako najdemo nov naziv Baffone (brake) za človeka, ki ima nešteto imen. Togliatti misli, da bo to ime navdušilo Italijane, ki komaj čakajo, da jih Baffone početeja s svojimi brki.

Pa pogledjmo še pesem od nekod drugod, kjer so že tako srečni, da jih Baffone ščeteja s svojimi brki. »Botničsko delo« prvinske verzice Ivana Burina pod naslovom: »Našeta družba«. Ta »pesnik« pravi takole:

»Po naših njivah orlejo traktorji«

»Stalinovci«, po našem nebu letajo sovjetski avioni,

v naših lukah se polnijo (t) sovjetske šole ladje,

a v vsaki naši hiši, v rokah vsakega našega človeka

je modra ruska knjiga.

Ko zapolemo bolgarski, odmeva nam ruski. Itd. itd.

Najlepši pa je tale stih, ki kaže, kako obupno prepušča pesnik samega sebe in nesrečnemu Bolgaru:

»Ne, ne! Ne moremo brez Moskve in Stalina!»

SOVJETSKA KRIZANKE

Ker navadni državljani ne čitajo dolgih in nečitljivih člankov v sovjetskih časopisih in najbrž rešujejo le krizanke, so jih sedaj tudi tam »zagrabili« v neumljenle klešče uradne propagande. »Ogneke«, sovjetski tednik, prinaša krizanko, ki je takole sestavljena: »Ulica«, v kateri stanuje voljni hujskadile? Odgovor je seveda Waal Street v New Yorku. Se imenitnejše je vprašanje: »Kako se imenuje ptič, ki ga preganjajo zaradi protikomunistične delavnosti? To je seveda golob.

S. S.

